

mindaddig nem tarthatnak, a míg a bizottságok be nem terjesztenek az ülészsaknak elegendő anyagot, a miről most nem lehet szó. Előbb tehát a bizottságokat kell az elnököknek összehívni, a delegáció elnöke csak azután határozhat a legközelebbi plenáris ülés összehívásáról.

NAPIHIREK.

A német ujságírás.

A német ujságírás elküldötte hozzánk előkelő képviselőit, hogy megismerjenek bennünket, tulajdon szemükkel lássák közviszonyaink alakulását a háboru alatt, nemzetünk viselkedését a lesúlyosabb válság idején, a mely valaha az egyetlen kulturvilágot és benne az egyes népeket kísértette. Nem egyszer volt fájdalmas okunk és alkalmunk rá, hogy tapasztaljuk és kifejtjük: mennyi kárral járt ránk nézve, hogy Európa szívében éltünk, gazdag és sokágu vonatkozásban a Nyugat és Kelet országáival, és sem a Nyugat, sem a Kelet nem ismer bennünket. Reméljük, el is várjuk vendégeink alaposágától és lelkiismeretességétől, hogy ezen az égető bajon segíteni fognak, a mennyire az egyes ember erejétől kitelik. De azt hisszük, nem elegendő és nem is célravezető, ha ez az ismeretség, egyoldalú marad. A német ujságírók ismerjenek meg bennünket. Mi pedig szintén igyekezzünk tájékozódást szerezni arról a hatalmas, élő szervezetről, a melynek küldöttei köztünk időznek és tiszta képet nyerni a német ujságírókról, a melynek jobban-rosszban éppen olyan jelentős szerep jutott a világ-válság földidézésében és fordulatok alakulásában, mint ellenségeink sajtójának.

A német ujságírás a modern sajtó őse. A legrégebb nyomtatott hetilap 1609-ből való és Straszburgban jelent meg. A példát csakhamar más német városok is követték, Bazel, a Majna melletti Frankfurt, Berlin, Köln, Bécs. A tizenhetedik század huszas éveiben némely német nagyvárosnak már három hetilapja is volt. A harmincéves háboru borzalmai, hirtelen változó eseményei még inkább fölgerjesztették a közönség ujságszomját. Alig néhány évtized telt el, és már minden kisvárosnak megvolt a maga hivatalos vagy félhivatalos hetilapja. Goethe Fausztjában Márta, a gondos özvegy, szeretné elköltözött férjének halálhírét a helyi lapban közzététetni. Nyilvánvaló, hogy az ujság anyaga nő és többoldalúvá lesz: közügyek, botrányok, elemi csapások, családi hírek tartkítják rovatait. A hirszerzés azonban még egyelőre nincs megszervezve. Szerkesztőről, az anyag elrendezőjéről, szerkesztésről, tehát egységes, felsőbbrendű, elvi nézőpontokról nincs szó. A kormányok zsoldjukba fogadnak egy ujságot, azt fölruhazzák monopóliummal, minden más ujságtól megvonják a szállítás jogát. Nem a mai értelemben, nem az ujságként való kiváltságos szállítás jogát, hanem egyáltalán a szállítást magát. A postamestereknek tilos e „szabad sajtótermékek“ továbbítása. A gondolatközlés szabadsága, az eszmék tisztázásának, megvitatásának korlátatlansága a tizenhetedik és a tizennyolcadik században még álmokként sem bukkant föl. Az ujság híreket közöl, nem gondolatokat. Az ujságírónak nincs eszméje, a melyet tisztázzon, vagy a melyről vitatkozzék. II. Frigyes porosz király kimondta elvként, hogy „az ujságokat nem szabad korlátozni, ha azt akarjuk, hogy érdekesek legyenek“. De azért neki is fontosabb volt a maga kényelme és nyugalma, mint a szépen hangzó princípium. És a *Berlinische Nachrichten* nem egyszer érezte kemény kezű cenzuráját. Bécs már akkor klasszikus hazája volt egy rosszindulatú és korlátolt cenzurának.

A sajtó óriás lépést tett modern formája felé, mikor megjelenésének heti időközét a napilap váltotta föl. A hetilapnak ezentul megvan a különös hivatása: vagy mulattatásra szolgál, vagy bizonyos szakérdeket elégít ki, míg a havi folyóiratok a tudomány művelését teszik gyorsabb tempójúvá és vívmányait közvetítik nagyobb olvasótáborral.

A polgári liberalizmusnak ezentul legfontosabb és állandó követelése között szerepel a sajtószabadság megvalósítása. A német közvélemény, noha egyebekben nem mutat sok szerető hajlandóságot és megértést a forradalmi eszmék iránt, állhatatos a sajtó szabadságának követelésében. A fölzsabadult német sajtó a

mult század negyvenes évei óta a leghatalmasabb politikai tényezők közé emelkedik. Helyzete van olyan tekintélyes, mint az angol sajtó és előkelőbb, mint a franciáé.

Speciális szerepét a politikai faktorok egyensúlyában a német közviszonyok magyarázzák. Mióta a mult század negyvennyolcas mozgalmak megindultak a porosz autokrácia ellen, az alkotmányosság érdekében: e küzdelem nem szűnt meg, nem vesztett hevéből egy pillanatra sem. Már a negyvennyolcas küzdelmeknek jelentkezett egy harcosa, akkor még szervezetlen, gyenge, alig számottevő: a gyermekkorát élő szocializmus. Azután a polgári rend, az autokrata uralom született ellentéte, hihetetlenül megnőtt vagyonban, befolyásban, műveltségben; a Lassalle és Marx megszervezte szocializmus sorra meghódította a városi választókerületeket s ma a birodalmi gyűlés egyik legszámosabb és legsúlyosabb frakciója. És mindazáltal az egységes Németország parlamentizálása — itt nem általános választójogról, hanem kormányzati rendszerről van szó — má sincs befejezve. A parlamentnek igen fontos kérdésekben meg kellett és meg kell hátrálnia a korona akaratától. Ma természetesen a viszonyok meggyűltek, de csak ideiglenesen és nem intézményesen.

A német sajtó a parlamentnél is hatásosabb szószólója a parlamentarizmusnak. Tekintély, a mellyel számolni kell. Tényező, a mellyel egy Bismarck is szükségesnek tartotta a kapcsolat fentartását. A német ujságíró a toll embere, a ki ismeri a toll méltóságát és értékét. A pártpolitika felekezétekre, ellenséges láborokra bontja a német zsurnalisztákat is. De legkeserűbb vitáik hangja is irodalmi és kényesen vigyáz az izlésre. Vannak köztük szélsőségei nemcsak a pártállásnak, hanem a világtölgfogásnak is: a *Vorwärts* emberét a *Deutsche Tageszeitung*-étől igazán egy világ választja el. De ha tusára kelnek, akkor mozdulataik eleganciájával, gyorsaságával, biztosságával igyekeznek győzni, nem mérgezett élő törrel.

A német ujságírás gazdasági alapja biztos, jórészt megrendíthetetlen. Vannak Németországban hatalmas ujságkirályok, a kik már csaknem amerikai terjedelemben csinálják az ujságot és a pénzt. De egyuttal olyan anyagi egzisztenciát biztosítanak munkatársaiknak is, a mely palladiuma a sajtó erkölcsi függetlenségének. Olyan korrupt viszonyok, a melyeknek a legnevesebb francia napilapoknál köztudás szerint uralkodnak, Németországban el sem képzelhetők.

A hivatásos sajtónak néhány nagy, reprezentatív ujságban kétfajta állandó vendége van. Az egyik a tudós, a ki ráül a tárcaovatóra, néha nagyon becses ismereteket népszerűsít vonzó, könnyű, kellemes előadásban; de megannyiszor képtelenül száraz, nagyképu, még folyóiratban is tulságosan szakszerű volna. A másik jóval veszedelmesebb: a politikus. Bukott miniszterek, volt és aktív államtitkárok, képviselők, kiérdemesült diplomaták, elcsapott generálisok adják közre elegendő gondosan eltitkolt bölcseségüket, és pedig természetesen az első helyen. A szerkesztő bölcsen tudja, hogy a legtöbb ilyen vezércikk konkluziója személyes érdekü, öngazolás, kínálkozás, a sajtóra gyakorolt befolyással való kérkedés; de azért mégis megnyitja hasábjait a névnek. Mert hiába, a sajtó kénytelen nevekkal is dolgozni.

Egyebekben a német lapok vezércikkeit komoly, megfontolt, felelősségüknek teljes tudatában élő publicisták írják. Csak egyet lehet számukra lobbantani, erre is a háboru tanulságai oktattak meg bennünket: nem volt politikájukban kellő előrelátás, a következmények okos mérlegelése, a pragmatikus összefüggések fölisméréséhez szükséges lelemény. Nem volt sajtópolitikájuk. Azért volt oly könnyű dolga az antantnak Amerikában, nemcsak Észak-, hanem Délamerikában is; és mindenütt a semlegesek körében, a hol az angol pénz és a francia izgatás, mint két hatós mérge, minden ellenmérge híjján biztosan bevált. Többet mondunk a német sajtónak még ma sincs sajtópolitikája, még velünk szemben sincs. A háboru elején a *Berliner Tageblatt*-ban Lamprecht, az azóta elhunyt történettudós, megsértette a magyarokat. Oktalanul, jogtalanul, tudománytalanul. Magyarországi német agitátorok szennyes rágalmi részére tárva-nyitva áll az *allddeutsch* sajtó minden organuma. Ellenségeink közt gyűlöletet

szítottak, a melyhez fogható nem volt a világ-történelemben; a semlegeseket elhanyagolták vagy fölbosszantották; és leghivebb, legoda-adóbb szövetségesük érzékenységét megsértették minden igaz ok nélkül.

Ezek kellemetlen igazságok, de — igazságok. És a német ujságírás oly erős, oly hatalmas, hogy megbirja ezt az igazságot. S közöttünk időző vendégeink oly befolyásos, nagy pozícióju és sokat tehető publicisták, hogy módjukban lesz egyszer s mindenkorra véget vetni ezeknek az izetlenségeknek. Üdvözljük a német sajtóban mesterségünk mesterét, a nagy, öntudatos, fölfelé törő polgári hatalmat, a tollszerzette tisztesség és tekintély méltó letéteményesét.